

АКТУАЛНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ

СПОРЪТ МЕЖДУ АТИНА И СКОПИЕ Е И СПОР С БЪЛГАРИЯ

КИРО АЛЕКСАНДРОВ

Започналият преди 18 години спор между Атина и Скопие за името на новата държава, регистрирана в ООН като Бивша югославска република Македония (БЮРМ), прерасна в политически конфликт, който очевидно се задълбочава. Може даже да се говори и за негова ескалация с възможни обезпокоителни последици както за двустранните отношения между Гърция и Р Македония, така и за цялостния климат в региона. Още от самото начало за познавачите на същността и историята на "македонския въпрос" бе ясно, че спорът за името на новата държава не е "иррационален", "анахроничен" или "абсурден", както го определяха редица европейски политици, а въпрос, който засяга дълбоко интереси от политико-идеологически и етно-национален характер както на Гърция и Р Македония, така и на други държави и че той не може да бъде разрешен ако двете страни дезавуират историческите и днешните реалности, свързани с географска област Македония и населявалото я от векове население. Отсъствието на политическа воля на властите в Атина и Ско-

пие да признаят тези реалности и да направят съответен компромис е главната причина спорът да се интернационализира. Факт е, че той днес стои на вниманието на ООН, НАТО, ЕС, ОССЕ, Международния съд в Хага. Факт е също, че няма очаквания както в тези организации, така и в самите спореци страни за негово бързо разрешение.

Същностният проблем на властите в Скопие лежи във възприетата от тях теза, че името на държавата е производно на „македонска етнонационална идентичност“, формирана в географска област Македония още от древността и произтичащата от нея актуална политика с претенции за исторически съществувала македонска нация, за наличие на македонски етнически малцинства и македонско културно наследство на територията на съседните държави. Споменатата теза, на която научният свят гледа с насмешка, е сериозно доказателство за задълбочаване на кризата на идентичност на тези, които се определят като македонци по националност. Отричането на славянските корени на „македонската нация“ внесе объркване в населението, в научните среди, предизвика разделение и противоречия в политическия живот на страната. Обикновеният гражданин днес се пита ако се наложи тази теза, какво място ще бъде отредено на славянските просветители, на църквата, на езика основните стълбове, върху които се конструираше след Втората световна война „македонска нация“.

На политическия връх в Скопие е пределно ясно, че всяка промяна на името на държавата ще бъде нов удар срещу доктрината на македонизма със сериозни последици за тези, които я внедряваха, които извършиха кървав погром над българите и изкореняваха българското историческо, културно и църковно наследство във Вардарска Македония. Именно страхът от ревизия на македонистката доктрина

(след принудителната смяна на държавните символи и промените в конституцията под натиска на Гърция, подписването на Охридския договор под натиска на албанците и новата редакция на конституцията), е главната причина да не се роди в Скопие каквато и да е идея за някакъв компромис с името. Това е и причината за цялостната конфузия в политическия връх относно начина за разрешаване на спора с Гърция (конфликт между президент и премиер, смяна на преговарящия екип), за националистически прояви, за грешни външно-политически ходове на правителството.

Атина започна спора за името на новата държава, отстоявайки свои държавни и национални интереси. Тя е в правото си да защитава тезата, че Скопие не може да претендира за исторически съществуваща македонска нация в географска област Македония, за историческото и културно наследство на Александър Македонски, за етническо македонско малцинство на територията на днешна Гърция. Според Атина, самото име на държавата – Република Македония, съдържа претенции към цялата област Македония, конкретно към Егейска Македония, в която живеят 2.5 млн. македонски гърци, и подстрекава към иредентизъм. Проблемът на Гърция в спора е определено свързан с отсъствието на политическа воля да се подкрепи открито всепризнатата, исторически документирана истина, че славянското население в географска област Македония още в началото на XIX век категорично се самоопределя етнонационално като българско. Нима не е известно на света, че това население воюваше за своя църковна независимост в рамките на Османската империя, че проля реки от кръв за присъединяване към освободеното отечество, че именно то предизвика появата на политическата сцена в Европа на „македонски въпрос“ – по същество, въпрос за съдбата на българите в Македония ?

В двустранните българо-гръцки отношения през 20 век има неоспорими свидетелства, че гръцката държава признава българския етнически характер на това население. Потвърждават го и двустранните междудържавни договори за размяна на население след Първата световна война. Защо днес Атина определя това население като “слагофони” и “слагомакедонци”? Това е, меко казано, нелогично и недружелюбно в гръцкия подход в спора, защото засяга и интересите на България и българската нация.

Очевидно подходът на Атина и на Скопие за разрешаването на конфликта обрича преговорите под егидата на ООН на неуспех. И двете страни остават подвластни на свои доктрини от миналото. Предлаганите от американският посредник Матео Нимиц компромисни решения се приемат като поражение за едната или другата страна. Вече може да се направи констатацията, че това е поредният конфликт на Балканите, който не може да се разреши без сериозен натиск отвън. Такъв натиск за сега не се очертава (нито от страна на НАТО, нито от ЕС), главно поради разбирането за сложността на македонския въпрос, голямата чувствителност и възможните реакции по едно или друго решение в Р Македония и съседните ѝ държави.

В началния период на спора между Атина и Скопие, България се въздържаше от каквато и да е позиция, водена от искрено желание за поддържане на добросъседски отношения и с очакването за разумни компромиси от двете страни, базирани на реалностите, обусловили появата и признаването на новата държава. Имаше очакване, че Скопие ще коригира недружелюбната (меко казано) политика към България, ще се откаже от абсурдните претенции за македонско малцинство на нейна територия, както и че гръцката страна ще се придържа към историческите и етнически реалности,

отнасящи се до географска област Македония. След това обаче, когато спорът се изостри и обогати с претенции на Скопие за признаване на македонско етническо малцинство в Гърция, за регистрация на негова партия (паралелно с подобни претенции към България), с имуществени и др. претенции, когато интернационализацията на спора стана факт, София зае позицията, че това е само двустранен въпрос. Същата е нелогична и такава я възприема обикновеният българин. Тя е и грешна, защото спорът между Атина и Скопие е по същество и спор на двете страни с България. Ако тя желае да защити своите национални интереси, вече не трябва да стои безучастно.

Логиката подсказва, че след интернационализацията на конфликта между Атина и Скопие, ще се стигне до натиск на международния фактор и решение рано или късно ще бъде намерено и то с отстъпки на Скопие. Промяната на името, каквато и да е, ще бъде и удар срещу македонизма с неговата антибългарска същност. Не би следвало обаче да се очаква, че подобно отстъпление ще води до промяна на политиката към България и конкретно снемане на претенциите за наличие на македонско етническо малцинство на нейна територия.

Налага се още сега българската страна да промени подхода си по този спор и да доведе до знание на своите партньори в НАТО и ЕС своето виждане относно актуалните проблеми, свързани с македонския въпрос, които усложняват отношенията в региона и пречат за неговата евроатлантическа интеграция. Това следва да се направи, тъй като България не може да очаква нейните интереси да защитят нито спорещите страни, нито някоя международна институция. Тя е принудена да каже своята дума и да защити своя национален и духовен интегритет, без при това да се опасява, че ще

влоши своите отношения със съседите и засегне авторитета си на стабилизиращ фактор на Балканите. В случая тя ще защитава обективни реалности, а не политико-идеологически доктрини от миналото.

В случая е нужно само ясно да се декларира (и докаже с документи), че славянското население в Македония има български национални корени ☐ факт, признат от десетки чужди учени, дипломати и политици. Поради това България в бъдеще няма да приема никакви нови интерпретации на тази тема, особено що се отнася до нейните граждани.
